

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2021.04.018>

УДК 346.32 + 340/347.736

В.Я. НУСІНОВ, д-р екон. наук, проф.,
професор кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна

 orcid.org/0000-0002-9293-2969

В.Г. ОЛЮХА, д-р юрид. наук, доц., пров. наук. співроб.
відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Мамутова НАН України», м. Київ, Україна

 orcid.org/0000-0002-3339-1154

Л.А. БУРКОВА, канд. екон. наук, доц.,
доцент кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна

 orcid.org/0000-0002-2840-5785

В.А. ШЕПЕЛЮК, канд. екон. наук, доц.,
ст. викладач кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна

 orcid.org/0000-0001-6270-5936

ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ ПІДПРИЄМСТВ ЯК СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Ключові слова: розвиток, зміни, сталий розвиток, не-сталий розвиток, банкрутство, горизонт прогнозування, фактор часу, умовна ймовірність.

Обґрунтовано, що запобігання банкрутству підприємств є інструментом забезпечення сталого розвитку. Господарсько-правовим засобом, що допомагає вирішувати цю проблему, є план сталого розвитку підприємства. Його складовою має бути економічний аналіз фінансового стану підприємства. Запропоновано методику аналізу ймовірності настання банкрутства підприємств для виявлення фінансової неспроможності на ранніх стадіях.

Вступ. Унаслідок ухвалення міжнародних нормативно-правових актів, як-от Порядок денний на XXI століття (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.) [1], Декларація Тисячоліття ООН 2000 р. [2], Йоганнесбурзька декларація із сталого розвитку 2002 р. [3], з планом виконання рішень Всесвітньої зустрічі на вищому рівні зі сталого розвитку [4], до яких приєдналась і Україна, проголошено основний напрям вектора руху світового суспільства — сталий розвиток держав. Пріоритетним став такий розвиток, що задовольняє потреби теперішнього часу, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби.

Ця концепція полягає у забезпеченні розвитку сучасної цивілізації на основі гармонічного поєднання реалізації соціальних, еконо-

Цитування: Нусінов В.Я., Олюха В.Г., Буркова Л.А., Шепелюк В.А. Запобігання банкрутству підприємств як складова сталого розвитку. *Економіка та право*. 2021, № 4. С. 18—31. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2021.04.018>

мічних та екологічних цілей, унаслідок чого забезпечується задоволення не тільки матеріальних, але і духовних, соціальних, екологічних, культурних потреб як сучасних людей, так і майбутніх поколінь. Сталий розвиток на макроекономічному рівні сприяє екологічному зростанню країни, зберігає та відновлює довкілля, справедливо розподіляє майнові та немайнові блага і на цій основі долає бідність. З урахуванням тісного взаємозв'язку макрота мікроекономіки можна казати і про сталий розвиток як економіки загалом, так і окремого підприємства. Ба більше, без сталого розвитку суб'єктів господарювання важко говорити про досягнення цілей сталого розвитку на рівні країни.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами підсилило актуальність запровадження сталого розвитку економіки, адже забезпечення такого вектора розвитку є однією з передумов набуття нашою державою статусу повноцінного члену ЄС.

Утім, стрімке поширення інфекційного захворювання *COVID-19*, спричиненого коронавірусом *SARS-CoV-2*, здійснило негативний вплив на світову економіку та поставило під загрозу рівень її сталого розвитку. Відбулось рекордне падіння одного із індикаторів стану світової економіки — індексу *Dow Jones*. В Україні вплив пандемії загострив кризові явища внаслідок нашарування на нестабільну економічну та політичну ситуації в державі. У результаті це призвело до стрімкого зростання кола збиткових підприємств. Статистичні дані констатують збільшення кількості порушених процедур банкрутства підприємств і навіть їхньої ліквідації внаслідок неплатоспроможності. Ліквідація підприємств стала одним із факторів збільшення безробіття. Так, з початком карантину статус безробітного в Україні отримали 444,4 тис. осіб, а у стані прихованого безробіття опинились до 3,1 млн осіб.

Отже, можна констатувати, що пандемічна криза поставила під загрозу можливість виконання Указу Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», який мав на меті забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави.

Відмітимо, що наразі в Україні під впливом певних економічних, політичних чинників та пандемії коронавірусної хвороби кількість підприємств-банкрутів стрімко зростає, що підтверджується статистичними даними.

Виявлення несталого стану підприємства за допомогою методів економічного прогнозування за умови подальшого застосування відповідних господарсько-правових заходів, спрямованих на фінансове оздоровлення, дає можливість, з одного боку, вчасно ліквідувати проблему, а з іншого, у випадку подачі кредитором до суду позову про визнання банкрутом, — визначити доцільність санації боржника та відновити його господарську діяльність. Фінансове оздоровлення боржника забезпечує сталість розвитку не тільки цього підприємства, але у кінцевому підсумку, й певної галузі загалом.

Зазначене окреслює важливість своєчасного прогнозування ймовірності настання банкрутства підприємств з урахуванням фактора часу, можливого до настання цієї події, що зумовлює актуальність даної статті як з теоретичних, так і практичних міркувань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми сталого розвитку суспільства з правничих позицій досліджені в наукових працях Р. Джабраїлова, Д. Задихайла, Н. Єремєєвої, О. Подцерковного, В. Устименка, О. Шаповалової, Н. Янчук та ін.

Вивчення змісту сталого розвитку суспільства останніми роками висвітлюється також і науковцями-економістами. Вагомий внесок у дослідження даного питання зробили Т. Акімова, О. Бородіна, Н. Винокурова, Є. Градобоева, Н. Гребенюк, О. Грянник, М. Гузев, Б. Данилишин, С. Дорогунцов, М. Замятіна, А. Ісаченко, А. Каринцева, А. Малявіна, М. Мельникова, В. Міщенко, В. Шевчук, Л. Шостак, О. Шубравська та ін.

Але в роботах цих вчених, як юристів, так і економістів, не розкривались питання сталого розвитку підприємств, зокрема шляхом запобігання їхнього банкрутства.

Питання напрямів удосконалення правового регулювання процедури банкрутства розкрили у своїх працях О. Беляневич, А. Бутирський, І. Бутирська, В. Джунь, С. Жуков, Ю. Кабенюк, В. Погребняк, Б. Поляков, О. Синегубов, проте запобігання банкрутству підприємств як однієї з умов, що здатна впливати

на забезпечення сталого розвитку, в їхніх працях не розглядалось.

Оцінці ймовірності настання банкрутства підприємств та їхньому запобіганню присвячено досить велику кількість наукових праць зарубіжних та вітчизняних учених, серед яких найвідомішими є запропоновані моделі в роботах Е. Альтмана, Р. Ліса, У. Бівера, Р. Таффлера, Д. Фулмера, Г. Спрінгейта, І. Бланка, О. Зайцевої, А. Ковальова, Г. Савицької, Р. Сайфулліна, О. Терешенко, А. Шеремета тощо. Визнаючи вагомість наявних моделей оцінювання ймовірності настання банкрутства підприємств, слід зазначити, що на сьогодні вони мають певні недоліки — є застарілими, не враховують сучасних особливостей розвитку економіки та фактора часу, можливого до настання процедури банкрутства підприємства.

Постановка завдання. Визначити фактори, що призводять до банкрутства підприємства, а також господарсько-правові засоби, доцільні для попередження розвитку фінансової неплатоспроможності підприємства та зловживання правом на подання позову про визнання підприємства банкрутом. Розробити методичний підхід, що дозволить визначити ймовірність настання банкрутства підприємств з метою прогнозування еволюції подій на ранніх стадіях зростання негативних тенденцій несталого розвитку підприємств.

Результати дослідження. Для досягнення цілей дослідження необхідно детальніше зупинитись на розумінні сутності категорії «сталий розвиток підприємства».

Заслуговує на увагу думка В. Непийводи, який дослідивши філологічне тлумачення даної словосполуки, наголошує на тому, що ці слова є похідними двох синонімічних рядів, а саме:

1) ознакою першого ряду (сталий — стійкий — стабільний) є незмінність;

2) «розвиток» — це процес, у результаті якого відбувається зміна якості чого-небудь. Так само слово «процес» означає послідовну зміну станів або явищ [5].

Отже, слушною є його думка, що словосполучення «сталий розвиток» — це оксиморон (стилістичний зворот, що складається в підкресленому з'єднанні протилежних за змістом категорій, які логічне виключають одне одного, а разом дають нове уявлення).

На думку Л.А. Квятковської, сталий розвиток підприємства в поточному періоді варто

розглядати як його здатність до здійснення економічної діяльності в кожен окремий момент часу в умовах невизначеності впливів зовнішнього середовища, які порушують нормальне функціонування і розвиток підприємства [6].

За Д.В. Прозоровим, сталий розвиток підприємства — це цілеспрямований та безперервний розвиток, націлений на створення довгострокової вартості за рахунок збалансування фінансових і нефінансових цілей, ефективного використання наявних ресурсів (капіталів), імплементації концепції корпоративної соціальної відповідальності та використання можливостей й управління ризиками, які виникають унаслідок економічного, соціального й екологічного розвитку [7].

Н.В. Васюткіна розглядає сталий розвиток підприємства як збалансування процесу розвитку підприємства на основі набутих підходів та технологій з урахуванням постійно мінливих зовнішніх і внутрішніх умов, шляхом нарощування та регулювання його потенціалу, що надає можливість підтримувати стійкість роботи всіх підсистем [8].

Здебільшого дослідники поділяють думку відносно того, що сталий розвиток підприємства визначається сукупністю можливих змін в економічній, екологічній та соціальній підсистемах, зумовлених впливом різних факторів, що призводять до переходу підприємства від одного, відносно стійкого стану, до іншого [9, 10, 11].

Отже, для сталого розвитку підприємства характерним є стабільне, збалансоване функціонування трьох його підсистем — економічної, соціальної, екологічної. Бачиться, що матеріальною їхньою основою є наявність стабільного грошового потоку, що здатен задовольняти вимоги розвитку вказаних трьох складових сталого розвитку підприємства. Дійсно, запровадження ощадливого господарського використання природних ресурсів, заходів для підвищення соціальних стандартів працівникам підприємства, розвиток власної господарської діяльності — усе це потребує вкладення грошових коштів, нестача яких призводить до зниження стандартів за певними складовими сталого розвитку. Отже, фінансова неплатоспроможність є свідченням нестійкого розвитку підприємства. Нсамперед це вимагає ретельного відстеження таких про-

цесів з боку керівних менеджерів підприємства та запобігання негативним явищам застосуванням відповідних господарсько-правових засобів.

Також фактори сталого розвитку підприємства справедливо запропоновано в економічній літературі згрупувати в такі три блоки:

- макросередовище — показує залежність сталого розвитку підприємства від економічних, науково-технічних, політичних, правових, міжнародних, екологічних та інфраструктурних факторів;

- мезосередовище — відображає стан галузі діяльності підприємства загалом, а також дає можливість оцінити особливості впливу стану розвитку галузі на сталий розвиток окремого підприємства, що відноситься до неї;

- мікросередовище — діє із середини підприємства і, на відміну від попередніх, ним можна управляти, а в разі необхідності ухвалювати управлінські рішення для корегування [12].

З цим можна погодитись лише частково. Дійсно, управляти факторами макросередовища та мезосередовища керівництву підприємства безпосередньо неможливо, але завдяки прогнозуванню та управлінню ризиком менеджмент підприємства може вчасно відстежувати негативні тенденції дії перших двох факторів, що впливають на сталий розвиток підприємства, та істотно корегувати такий вплив на мікроекономічному рівні.

Водночас актуалізується запитання: який період часу буде тривати сталий розвиток підприємства? Якщо ж діапазон часу сталого розвитку підприємства вичерпано, то його розвиток, відповідно, буде несталим. Тобто, розвиток передбачає можливість несталих станів. Несталий розвиток підприємства здебільшого характеризується його фінансовою нестабільністю, що підсилює ймовірність настання для нього негативних наслідків у вигляді банкрутства.

Ученими-економістами під час визначення поняття банкрутства головний акцент робиться саме на недостатності активів, фінансовій неспроможності боржника задовольнити вимоги кредиторів та виконати зобов'язання перед бюджетом. Так, І.О. Бланк вказує на те, що банкрутство — це встановлена у судовому порядку фінансова неспроможність підприємства, тобто його нездатність задовольнити у

встановлений строк пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом [13].

Так, О.О. Терещенко вважає, що банкрутство пов'язане з недостатністю активів у ліквідній формі, тобто це неспроможність юридичної особи задовольнити в установлений для цього строк заявлені до неї з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом [14].

Недоліком цих визначень є те, що вони неповною мірою враховують положення Кодексу України з процедур банкрутства (далі КУзПБ).

По-перше, законодавець у протиставленні боржнику оперує єдиним терміном — кредитор. До числа останніх належать юридична або фізична особа, а також контролюючий орган, уповноважений здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, та інші державні органи, які мають вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника (ст. 1 КУзПБ). Тому виділяти окремо зобов'язання перед бюджетом у загальному визначенні не має сенсу.

По-друге, законодавець оперує не будь-яким невиконанням грошових зобов'язань боржника перед кредитором, а саме стійкою фінансовою неплатоспроможністю. Підставою для такого висновку є положення ст. 1 КУзПБ про те, що банкрутство — визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури, а також положення ч. 6 ст. 39 КУзПБ, згідно з якою господарський суд відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо вимоги кредитора (кредиторів) задоволені боржником у повному обсязі до підготовчого засідання суду.

По-третє, згідно з положеннями ч. 6 ст. 39 КУзПБ вимоги кредитора мають свідчити про відсутність спору про право, який підлягає вирішенню у порядку позовного провадження, тобто вимоги кредитора мають бути безспірними.

Отже, фінансова неспроможність у процедурі банкрутства пов'язана зі стійкою не-

можливістю задовольнити безспірну грошову вимогу кредитора. Тому можна ідентифікувати банкрутство з фінансовою неспроможністю підприємства, яка не може у ході судового провадження бути усунута застосуванням санації та реструктуризації, тобто з несталим розвитком підприємства протягом певного, достатньо тривалого часу.

З одного боку, такий несталий стан підприємства призводить до зниження сталого розвитку систем вищого рівня — галузь промисловості, економіка країни, адже борги підприємства-банкрута анулюються, а відтак, кредитори можуть бути позбавлені значної частини належних їм до сплати коштів. У підсумку, держава недоотримає податки, працівники будуть позбавлені своїх робочих місць. Усе це знижує сталий розвиток країни загалом.

З іншого боку, інститут банкрутства спрямований на забезпечення дисципліни розрахунків між суб'єктами господарювання та стабільності господарського обороту. Він є засобом відповідальності «за неефективну організацію роботи підприємств, дозволяє створити умови для перебігу капіталу від неефективних, нерентабельних виробництв у прибутковій сфері економічної діяльності» [15, с. 242].

З огляду на викладене, важко не погодитися з Н.В. Асеевою, яка зазначила, що мета застосування процедури неспроможності — це знаходження балансу між інтересами кредитора, боржника, суспільства та держави шляхом застосування до боржника різноманітних передбачених законом процедур [16, с. 13].

Підставою для застосування до боржника встановлених КУзПБ процедур є неплатоспроможність боржника, ознакою якої є наявність невиконаного боржником зобов'язання перед кредитором. Водночас Кодекс не містить вимог як щодо розміру боргу, строку його невиконання, так і кількості боржників, на відміну від закону, що регулював ці відносини до набуття чинності КУзПБ. Так, ч. 3 ст. 10 Закону України від 14.05.1992 № 2343-ХІІ «Про відновлення платоспроможності боржника або відновлення платоспроможності» (втратив чинність) було встановлено обмеження для звернення до господарського суду з вимогами про визнання банкрутом, окрім безспірності вимог ініціюючого кредитора (кредиторів) за розміром заборгованості (безспірних вимог) — не менше трьохсот мінімальних розмірів заро-

бітної плати, а також темпоральне обмеження — тримісячний термін прострочення боржником виконання грошових зобов'язань чи сплати обов'язкових платежів.

Відмова законодавця від вказаних об'єктивних обмежень піддавалась критиці науковців. На думку Б.М. Полякова, законодавець, знявши обмеження, створив умови для рейдерського захоплення підприємств, неповернення боргів та кредитів, несплати податків та інших негативних наслідків, а можливий варіант усунення цієї проблеми він вбачає у відновленні колишнього порядку відкриття справ про банкрутство, скоротивши строк несплати боржником безспірних грошових вимог з трьох місяців до одного [17, с. 13]. І.О. Вечірко також вважає недоцільною відмову законодавця від зняття обмежень щодо позову про визнання банкрутом [18, с. 20]. Висловлюючи аналогічний погляд, Р.Б. Поляков зазначає, що КУзПБ має містити чіткі умови для відкриття провадження у справі про банкрутство для юридичних осіб, та одним із необхідних обмежень вважає наявність виконавчого провадження щодо боржника [19, с. 93].

Дійсно, «відкриття провадження у справі про банкрутство тягне за собою відповідні правові наслідки, що впливають на роботу боржника, і в разі зловживання правами ініціюючого кредитора такі обставини можуть негативно вплинути і на роботу окремих підприємств, і на економіку країни в цілому» [20]. Проте можливим запобіжником від зловживань, на нашу думку, можуть бути не тільки певні обмеження для ініціюючого кредитора у праві на подачу позову про визнання банкрутом, але і встановлення законодавцем підвищеної відповідальності для нього у випадку встановлення фактів зловживання таким правом.

Фактором, який призводить до виникнення фінансової неспроможності підприємства, є невірні управлінські рішення його керівництва, що не забезпечують сталого розвитку підприємства. Прагнення топ-менеджменту будь-якого підприємства здебільшого зводяться до наступного: досягти максимального розвитку підприємства та забезпечити його найтриваліше функціонування. Водночас під впливом часу на зміну попередньо наявного управлінського пріоритету «спочатку збереження, а потім розвиток» прийшла концепція «збереження через розвиток».

На думку О.В. Раєвневої, розвиток — це унікальний процес трансформації відкритої системи у просторі й часі, що характеризується перманентною зміною глобальних цілей її існування шляхом формування нової дисипативної структури і переведенням у новий аттрактор функціонування [21].

Автори роботи «Управління розвитку підприємства» [22] характеризують розвиток як процес, що ґрунтується на результатах науково-технічного досягнення та сприяє розвитку виробничих сил й задоволенню потреб суспільства у товарах високої якості. Пов'язаний із зростанням міри ефективності, покращенням бізнес-процесів чи управління ними, в результаті чого досягнутий кількісний чи якісний приріст корисного результату порівняно з попереднім рівнем. Отже, на їхню думку, розвиток супроводжується виключно позитивними змінами.

З цією думкою можна погодитись лише частково, адже управлінська діяльність на підприємстві полягає в тому, щоб правильно оцінювати ризики та запобігати їм, передбачати певним чином процеси розвитку політичної та економічної ситуації не тільки на внутрішньому, але в умовах глобалізації і на зовнішньому ринку, відслідковувати розвиток науки та техніки, а також перспективне законодавство. Цей процес є доволі складним і не завжди успішним, внаслідок чого і виникають негативні тенденції у підприємства.

Погоджуємось із твердженням В.О. Василенко відносно того, що розвиток — це не разові перетворення з метою досягнення найкращого (а тому і споконвічного) стану системи, а процес, що не припиняється в часі, плин якого не завжди відбувається постійно і безупинно, найчастіше йде стрибкоподібно з подоланням різних за глибиною та охопленням криз [23].

Отже, процес розвитку супроводжується поступовими кількісними та якісними змінами, які під впливом певних факторів можуть бути як позитивними, так і негативними, тому розвитком можна управляти.

За умови належного управління підприємством воно долає кризові явища, а управлінські помилки призводять до виникнення негативних явищ аж до виникнення неплатоспроможності. Яскравим прикладом є ситуація з пандемією *COVID-19*, що охопила світ. Окре-

мі підприємства змогли швидко пристосуватись до негативних факторів та на цій основі отримувати прибуток, хоча більшість опинилась в умовах турбулентності.

З огляду на наведене, ми вважаємо, що можна лише частково погодитись з висловленою А.А. Бутирським думкою про те, що фактори виникнення неплатоспроможності можна поділити на дві групи: зовнішні (кон'юнктура на ринку, доступність і дешевизна кредитів, курс валют, рівень інфляції) та внутрішні (невдала діяльність засновників (учасників) боржника та його менеджменту) [24, с. 89]. Дійсно, за належного управління всі зовнішні фактори можуть долатися, хоча безумовно вони здійснюють істотний вплив на діяльність підприємства. Тому основним фактором виникнення неплатоспроможності можна вважати лише внутрішній фактор — неякісне управління засновниками боржника та його менеджменту.

Господарсько-правовим засобом, який забезпечує профілактику виникнення неплатоспроможності, є планування діяльності та розвитку підприємства на засадах сталого розвитку. Одним із важливих елементів цього планування є оцінка негативних показників розвитку підприємства, що дозволяють завчасно виявляти негативні тенденції на початковому етапі та вживати відповідні заходи реагування. Для цього необхідно застосовувати інструментарій, що може запропонувати економічна наука, зокрема й запропонований нижче авторами цього дослідження.

Для досягнення поставленої мети цієї статті на основі статистичних даних та за допомогою дискримінантного аналізу доцільно розробити вираз, який характеризуватиме ймовірність настання банкрутства підприємств на ранніх стадіях, і встановити його граничне значення, за досягнення якого ймовірність настання банкрутства перестає бути прийнятною.

Для цього було проаналізовано діяльність приблизно 100 українських підприємств (публічних та приватних акціонерних товариств), які протягом 2018—2020 рр. потрапили до процедури банкрутства, а також діяльність 100 підприємств — не банкрутів. За аналогією до моделі Альтмана статистичні дані щодо досліджуваних підприємств згруповано у дві групи: банкрути та не банкрути.

Ретельно досліджено орієнтовно 30 показників, що застосовуються для оцінки фінансового стану підприємств та на яких ґрунтуються загальновідомі моделі оцінювання ймовірності настання банкрутства підприємств. З їхнього числа за допомогою кореляційно-регресійного аналізу відібрано найкращі показники для побудови зазначених моделей, що підтверджено проведеними тестами (коефіцієнти еластичності, коефіцієнти детермінації тощо) та до них встановлено відповідні коефіцієнти вагомості.

Вважаємо, що під час побудови моделей оцінювання ймовірності настання банкрутства підприємств можуть бути включені дані за відповідними показниками та за певну кількість років, що дасть змогу прогнозувати схильність підприємства до банкрутства з урахуванням горизонту прогнозування.

У межах даного дослідження як оцінюваний період обрано три роки, що відповідає трьом етапам горизонту прогнозування: короткостроковий (упродовж одного року), середньостроковий (упродовж двох років) та довгостроковий (упродовж трьох років). Для кожного етапу горизонту прогнозування вважаємо доцільним розробити й відповідну модель оцінювання ймовірності настання банкрутства підприємств.

З урахуванням цього на підставі даних фінансової звітності підприємств-банкрутів, що передують року початку процедури їхнього банкрутства, та даних останнього звітного року підприємств не банкрутів із застосуванням дискримінантного аналізу побудовано чотирьохфакторне лінійне рівняння (1), яке дає змогу оцінити ймовірність настання банкрутства підприємств протягом одного року, тобто у короткостроковому горизонті прогнозування (Z_1):

$$Z_1 = 0,769 \cdot \frac{OA}{A} + 0,194 \cdot \frac{ЧД}{ДЗ} + 0,120 \cdot \frac{А}{З} - 0,771 \cdot \frac{ДЗп}{А} + 0,26, \quad (1)$$

де OA — оборотні активи, тис. грн; A — активи, тис. грн; $ЧД$ — чистий дохід, тис. грн; $ДЗ$ — дебіторська заборгованість, тис. грн; $З$ — зобов'язання, тис. грн; $ДЗп$ — поточна дебіторська заборгованість, тис. грн; $ПЗ$ — поточні зобов'язання, тис. грн.

З метою пояснення одержаних даних за розробленою моделлю оцінки ймовірності настання банкрутства підприємств, а також виключення неоднозначності щодо їхнього розуміння доцільно розробити відповідний ключ інтерпретації.

У роботі «Оцінка кредитоздатності промислових підприємств: авторські методики» [25] висвітлюються актуальні питання економічного розвитку українських промислових підприємств, зокрема, пропонується поділяти кризу фінансового стану за ступенем її важкості, а саме: відсутність кризи фінансового стану підприємства, його фінансова катастрофа, а також легкий, середній та важкий ступені кризи. Дану градацію пропонуємо дещо адаптувати для оцінювання ймовірності настання банкрутства підприємств та застосувати такі її характеристики: мала, невелика, середня, велика та дуже велика ймовірності настання банкрутства підприємств. Для встановлення інтервалів значень даної шкали було застосовано метод колективних експертних оцінок (метод Дельфі).

Вище наголошувалось, що між показниками сталого розвитку підприємства та ймовірністю його банкрутства існує обернений зв'язок. Відомо, що концепція сталого розвитку підприємства виникла внаслідок поєднання трьох ключових складових: економічної, соціальної та екологічної. Отже, якщо ці програми на підприємстві виконані повною мірою, то це свідчить про сталий розвиток підприємства. У протилежному випадку розраховані значення певних економічних, соціальних та екологічних показників будуть мати деякі відхилення від встановлених для них меж нормативних значень. У даному випадку важливого значення набуває резерв фінансових вкладень підприємства, який може бути спрямований на забезпечення їхнього досягнення.

На підставі застосування методу колективних експертних оцінок було встановлено інтервали значень показників щодо збалансованого виконання економічних, соціальних та екологічних програм сталого розвитку підприємства.

У рамках даного дослідження встановлено відповідність між такими показниками (табл. 1): діапазонами значень показників оцінки ймовірності настання банкрутства підприємств (Z); діапазонами значень показників щодо збалан-

сованого виконання економічних, соціальних та екологічних програм сталого розвитку підприємства (S_d).

Ураховуючи наведене для інтерпретації одержаних значень інтегрального показника оцінки ймовірності настання банкрутства підприємств з урахуванням горизонту прогнозування та збалансованого виконання економічних, соціальних та екологічних програм, розроблено відповідну шкалу (рис. 1).

Слід зазначити, що дискусійним моментом є діагностування стійкого сталого розвитку підприємства чи, навпаки, його нестійкого розвитку під час виконання економічних, соціальних та екологічних програм на 45–55 % та за розрахованого значення показника оцінки ймовірності настання банкрутства підпри-

ємств у діапазоні $1,4 \leq Z \leq 1,6$, що відповідає середній ймовірності настання банкрутства підприємств за рекомендованою шкалою (рис. 1). Вважаємо, що в даному випадку висновок здебільшого залежить від того, яка політика управління використовується на підприємстві: оптимістична чи песимістична.

На підставі даних фінансової звітності підприємств-банкрутів за два роки до початку процедури їхнього банкрутства та даних останніх двох років підприємств не банкрутів із застосуванням дискримінантного аналізу побудовано чотирьохфакторне лінійне рівняння (2), яке дає змогу оцінити ймовірність настання банкрутства підприємств протягом двох років, тобто у середньостроковому горизонті прогнозування (Z_2):

Рис. 1. Шкала визначення ймовірності настання банкрутства підприємств з урахуванням горизонту прогнозування та збалансованого виконання економічних, соціальних та екологічних програм розвитку підприємства (розроблено авторами)

Таблиця 1. Відповідність між діапазонами значень показників Z та S_d (розроблено авторами)

Діапазон значень показника оцінки ймовірності настання банкрутства підприємства (Z)	Шкала ідентифікації показника оцінки ймовірності настання банкрутства підприємства	Діапазон значень показників щодо збалансованого виконання економічних, соціальних та екологічних програм сталого розвитку підприємства (S_d), %
$0 \leq Z_1 < 1,0$	Дуже велика ймовірність	$0 \leq S_d < 25$
$1,0 \leq Z_2^1 < 1,4$	Велика ймовірність	$25 \leq S_d < 45$
$1,4 \leq Z_2^2 < 1,6$	Середня ймовірність	$45 \leq S_d \leq 55$
$1,6 \leq Z_2^3 < 2,0$	Невелика ймовірність	$55 < S_d \leq 75$
$2,0 < Z_3 < 3,0$	Мала ймовірність	$75 < S_d \leq 100$

$$Z_2 = 0,952 \cdot \frac{OA}{A} + 0,155 \cdot \frac{ЧД}{ДЗп} + 0,175 \cdot \frac{A}{З} + 0,273 \cdot \frac{ДЗп}{ПЗ} + 0,171. \quad (2)$$

Інтерпретацію одержаних значень інтегрального показника оцінки ймовірності настання банкрутства підприємства у середньостроковому горизонті прогнозування пропонуємо здійснювати на підставі шкали, наведеної на рис. 1.

На підставі даних фінансової звітності підприємств-банкрутів за три роки до початку процедури їхнього банкрутства та даних останніх трьох років підприємств не банкрутів із

застосуванням дискримінантного аналізу побудовано чотирьохфакторне лінійне рівняння (3), яке дає змогу оцінити ймовірність настання банкрутства підприємств протягом трьох років, тобто у довгостроковому горизонті прогнозування (Z_3):

$$Z_3 = 1,077 \cdot \frac{OA}{A} + 0,257 \cdot \frac{ЧД}{ДЗп} + 0,167 \cdot \frac{A}{З} + 0,120 \cdot \frac{ДЗп}{ПЗ} + 0,112. \quad (3)$$

Інтерпретацію одержаних значень інтегрального показника оцінки ймовірності настання банкрутства підприємства у довгостро-

Таблиця 2. Визначення ймовірності настання банкрутства підприємства з урахуванням горизонту прогнозування та збалансованого виконання економічних, соціальних та екологічних програм розвитку підприємства (розраховано авторами)

№ з/п	Назва підприємства	Розраховане значення показника Z_1	Ймовірність того, що протягом першого року на підприємстві буде впроваджена процедура банкрутства	Розраховане значення показника Z_2	Ймовірність того, що протягом перших двох років на підприємстві буде впроваджена процедура банкрутства	Розраховане значення показника Z_3	Ймовірність того, що протягом перших трьох років на підприємстві буде впроваджена процедура банкрутства
1	ПАТ «Укргазвидобування»	2,4	Мала (сталий розвиток)	2,1	Мала (сталий розвиток)	2,4	Мала (сталий розвиток)
2	ПрАТ «Філіп Морріс Україна»	1,9	Невелика (сталий розвиток)	1,7	Невелика (сталий розвиток)	1,8	Невелика (сталий розвиток)
3	ПАТ «Мотор Січ»	6,8	Мала (сталий розвиток)	7,9	Мала (сталий розвиток)	9,0	Мала (сталий розвиток)
4	ПрАТ «Судноплавна компанія «Укррічфлот»	2,9	Мала (сталий розвиток)	2,6	Мала (сталий розвиток)	3,6	Мала (сталий розвиток)
5	ПрАТ «Мультиплекс-Холдинг»	1,3	Велика (несталий розвиток)	1,2	Велика (несталий розвиток)	1,5	Середня (сталий розвиток)
6	ПАТ «Концерн Галнафтогаз»	1,0	Велика (несталий розвиток)	1,0	Велика (несталий розвиток)	1,0	Велика (несталий розвиток)
7	ПАТ «Майдан-Вильський комбінат вогнетривів»	0,9	Дуже велика (несталий розвиток)	1,0	Велика (несталий розвиток)	1,1	Велика (несталий розвиток)
8	ПАТ «Харківський плитковий завод»	2,0	Невелика (сталий розвиток)	1,7	Невелика (сталий розвиток)	1,8	Невелика (сталий розвиток)
9	ПАТ «Фармак»	2,5	Мала (сталий розвиток)	2,2	Мала (сталий розвиток)	2,4	Мала (сталий розвиток)
10	ПАТ «Коростенський машинобудівний завод»	1,5	Середня (сталий розвиток)	1,6	Середня (сталий розвиток)	1,8	Невелика (сталий розвиток)

ковому горизонті прогнозування пропонуємо здійснювати на підставі шкали, наведеної на рис. 1.

Проведемо апробацію запропонованих моделей оцінювання ймовірності настання банкрутства підприємства з урахуванням горизонту прогнозування. Результати проведених розрахунків представлено у табл. 2.

Вважаємо, що у практичній діяльності доцільно також визначати умовну ймовірність настання банкрутства підприємств. Тобто ймовірність того, чи стане підприємство банкрутом у другому (або третьому) році за умови, що воно не стало банкрутом у першому (або другому) році.

Ймовірність настання банкрутства підприємства у другому році (P_2) пропонуємо визначати за формулою:

$$P_2 = P_{1-2} \cdot (1 - P_1), \quad (4)$$

де P_1 — ймовірність настання банкрутства підприємства у першому році; P_{1-2} — умовна ймовірність настання банкрутства підприємства протягом двох років;

— ймовірність того, що протягом попереднього (першого) року підприємство не стало банкрутом.

Ймовірність настання банкрутства підприємства у третьому році (P_3) пропонуємо визначати за формулою:

$$P_3 = P_{1-3} \cdot (1 - P_{1-2}) \quad (5)$$

де P_{1-3} — умовна ймовірність настання банкрутства підприємства протягом трьох років;

— ймовірність того, що протягом попередніх двох років (першого та другого) підприємство не стало банкрутом.

Об'єктивною реальністю є те, що процедура банкрутства підприємства є вихідною перед потенціальною можливістю початку стосовно нього процедури ліквідації, адже на законодавчому рівні не дозволяється розпочати процедуру ліквідації підприємства внаслідок його банкрутства, якщо перед цим не була проведена процедура визнання його банкрутом.

Вважаємо, що якщо підприємство перебуває у процедурі банкрутства, то в даному випадку доречним є також прогнозування ймовірності початку відносно нього й процедури ліквідації. Припускаємо, що дана ситуація від-

повідає класичному випадку для визначення умовної ймовірності настання певної події. Отже, пропонуємо визначати умовну ймовірність початку процедури ліквідації підприємства (L) за умови визнання його банкрутом (B):

$$P(L/B) = \frac{P(LB)}{P(B)}, \quad (6)$$

де $P(L/B)$ — умовна ймовірність початку процедури ліквідації підприємства за умови, що воно перебуває у процедурі банкрутства; $P(LB)$ — ймовірність початку процедури ліквідації підприємства; $P(B)$ — ймовірність початку процедури банкрутства підприємства.

У цьому випадку повинна дотримуватись умова, що $P(B) > 0$.

Висновки. Сталий розвиток підприємства визначається сукупністю можливих змін в економічній, екологічній та соціальній підсистемах. Водночас під впливом певних факторів підприємство може переходити до різних станів розвитку. Припускаємо, що діапазон часу сталого розвитку підприємства не може тривати постійно, отже є обмеженим. Загалом розвиток передбачає можливість несталіх станів. Несталий розвиток підприємства характеризується його фінансовою неспроможністю, що здебільшого ідентифікується з його банкрутством.

Нині в Україні під впливом економічних, політичних чинників та пандемії COVID-19 частка підприємств-банкрутів суттєво збільшилась, зросла й кількість порушених справ стосовно початку процедури банкрутства підприємств та їхньої ліквідації. Фактори, що впливають на виникнення фінансової неплатоспроможності, є зовнішні (економічні, науково-технічні, політичні, правові, міжнародні, екологічні, пандемічні, інфраструктурні фактори) та внутрішні (неякісне управління засновниками боржника та його менеджменту). Водночас внутрішні фактори є основними.

Банкрутство є наслідком несталого розвитку підприємства, що асоціюється з фінансовою неспроможністю підприємства, яка не може бути усунута застосуванням у ході судового провадження санації та реструктуризації.

Господарсько-правовим засобом попередження банкрутства є план сталого розвитку підприємства, складовою якого має бути прогноз та аналіз розвитку негативних тенденцій на ранніх стадіях з використанням економічного аналізу.

Законодавець значно спростив вимоги щодо подання позову про визнання підприємства банкрутом. Це може призводити до зловживань правом на подання такого позову (рейдерські захоплення, ухилення від сплати податків, нечесна конкуренція).

Запобіжником від зловживань правом на подання позову щодо визнання банкрутом можуть бути не тільки певні обмеження для ініціюючого кредитора у праві на подачу позову про визнання банкрутом, але і встановлення законодавцем підвищеної відповідальності для нього у випадку встановлення фактів зловживання таким правом.

За результатами проведеного дослідження розроблено методичний підхід, що дає можливість визначити ймовірність настання банкрутства підприємств з метою прогнозування розвитку подій на ранніх стадіях банкрутства вітчизняних підприємств. Тобто протягом одного, двох або трьох років після оцінюваного, що відповідає короткостроковому, середньостроковому або довгостроковому горизонту прогнозування. З урахуванням викладеного вище розроблено відповідні моделі.

Результати проведеної апробації підтверджують коректність запропонованих моделей оцінювання ймовірності настання банкрутства підприємств з урахуванням фактора часу, можливого до настання цієї події та доцільності їхнього застосування. Як ранні стадії фінансової неспроможності підприємств необхідно застосовувати період протягом трьох років, наступних за оцінюваним, тобто моделі, які дають змогу прогнозувати ймовірність настання банкрутства підприємств протягом одного, двох і трьох наступних за звітним років.

Рекомендовано методичні підходи до визначення умовної ймовірності настання банкрутства підприємств та умовної ймовірності ліквідації підприємства (за умови, що воно перебуває у процедурі банкрутства).

Напрямом подальших досліджень є визначення підвищеної відповідальності за безпідставне подання позову про визнання боржника банкрутом.

Також необхідним є розроблення методичного підходу до оцінювання ймовірності настання процедури ліквідації підприємства та розроблення стратегії відносно доцільності чи не доцільності урятування підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конференція ООН по оточуючій середі в 1992 г. (Ріо-де-Жанейро). *Офіційний сайт Організації Об'єднаних націй*. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/riodecl.shtml (дата звернення: 10.10.2021).
2. Декларація тисячоліття Організації Об'єднаних Націй: утверджена Резолюцією 55/2 Генеральної Асамблеї от 08.09.2000. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_621 (дата звернення: 10.10.2021).
3. Йоханнесбургська декларація по устійчивому розвитку (Йоханнесбург, Южная Африка, 26 авг. — 4 сент. 2002 г.). *Офіційний сайт Організації Об'єднаних націй*. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/decl_wssd.shtml (дата звернення: 10.10.2021).
4. План выполнения решений Всемирной встречи на высшем уровне по устойчивому развитию. *Офіційний сайт Організації Об'єднаних націй*. URL: http://www.un.org/ru/events/pastevents/pdf/plan_wssd.pdf (дата звернення: 10.10.2021).
5. Непийвода В. Українські терміни на означення англійських понять «sustainable development» та «sustainability». *Українська наукова термінологія. Суспільні та гуманітарні науки: матеріали наук.-практ. конф.* (Київ, 12 листоп. 2010 р.). Київ, 2010. С. 134—139. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2129/Непийвода_Ukrainiski%20terminy.pdf (дата звернення: 10.10.2021).
6. Квятковська Л.А. Реалізація принципів концепції сталого розвитку в діяльності підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 1. С. 85—89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2013_1_14 (дата звернення: 10.10.2021).
7. Прозоров Д.В. Механізм управління сталим розвитком підприємств. *Модернізація фінансово-кредитної системи: досвід та перспективи: тези доп. II міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції* (Севеодонецьк, 27—29 квіт. 2015 р.). Севеодонецьк, 2015. С. 111—114.
8. Васюткіна Н.В. Теоретичні аспекти розуміння категорії «розвиток підприємства». *Проблеми економіки*. 2014. № 2. С. 236—242. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2014-2_0-pages-236_242.pdf (дата звернення: 10.10.2021).
9. Вецко Т.М. Сталий розвиток підприємства: проблеми та перспективи. *Актуальні проблеми економіки та управління: збірник наукових праць молодих вчених*. 2019. Вип. 13. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/29380/1/2019-13_2-04.pdf (дата звернення: 10.10.2021).

10. Дем'яненко Т.І. Сталий розвиток вітчизняних підприємств в сучасних економічних умовах. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2020. Т. 31 (70). № 2. <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-2-30>
11. Сухорукова Т.В. Экономическая устойчивость предприятия. *Экономика Украины*. 2001. № 5. С. 48—52.
12. Кирич Н.Б., Мельник Л.М., Погайдак О.Б. Сталий розвиток суб'єктів господарювання: сутність та фактори впливу (європейські акценти). *Вісник економічної науки України*. 2015. № 2. С. 151—155. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Venu_2015_2_31 (дата звернення: 10.10.2021).
13. Бланк И.А. Словарь-справочник финансового менеджера. Киев: Ника-Центр, 1998. 480 с.
14. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств. Київ: КНЕУ, 2000. 412 с.
15. Круглова О.О. Доведення до банкрутства суб'єктів господарювання. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 5. URL: <http://www.pap.in.ua/index.php/arhiv-vidannja/581> (дата звернення: 10.10.2021).
16. Асеева Н.В. Обеспечение частных и публичных интересов при банкротстве предприятия. Донецк: ДонУЭП, 2013. 200 с.
17. Поляков Б. Принцип доміно, або як КзПБ може спровокувати ланцюгове падіння підприємств країни. *Закон і Бізнес*. 2019. 3—9 серп. № 30 (1432). С. 13.
18. Вечірко І. Умови відкриття провадження у справі про банкрутство згідно з нормами Кодексу України з процедур банкрутства. *Застосування норм Кодексу України з процедур банкрутства: Збірка наукових статей*. За заг. ред. С.В. Жукова. Київ: Алерта, 2019. 216 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Jukov_Zbirka_Bankrut_v2_191007_out.pdf (дата звернення: 10.10.2021).
19. Поляков Р. Підстави відкриття провадження у справі про банкрутство (неспроможність) в Україні та в Німеччині. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 87—94. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.8.14>
20. Грабован Л. Правовий статус кредиторів у Кодексі України з процедур банкрутства. *Застосування норм Кодексу України з процедур банкрутства: Збірка наукових статей*. За заг. ред. С.В. Жукова. Київ: Алерта, 2019. 216 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Jukov_Zbirka_Bankrut_v2_191007_out.pdf (дата звернення: 10.10.2021).
21. Раєвнева О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі. Харків, 2006. 496 с.
22. Афанасьев Н.В., Рогожин В.Д., Рудыка В.И. Управление развитием предприятия. Харьков: ИНЖЕК, 2003. 184 с.
23. Василенко В.А. Организационно-циклическая и структурно-функциональная модели развития организации. *Культура народов Причерноморья*. 2004. № 88. С. 100—107. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/36229/26-Vasilenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 10.10.2021).
24. Бутирський А. Концепція удосконалення законодавства про неспроможність. *Право України*. 2018. № 6. С. 86—97.
25. Оценка кредитоспособности промышленных предприятий: авторские методики. Под ред. В.Я. Нусинова. Кривой Рог: Издательский дом, 2007. 315 с.

Надійшла 12.10.2021

REFERENCES

1. Konferencija OON po okružhajushhej srede v 1992 g. (Rio-de-Zhanejro). *Ofitsiyni sait Organizatsii Ob'ednanyh natsij*. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/riodecl.shtml [in Russian].
2. Deklaracija tysjacheletija Organizacii Ob#edinennyh Nacij: utverzhdjena Rezoljuciej 55/2 General'noj Assamblei ot 08.09.2000. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_621 [in Russian].
3. Johannesburgskaja deklaracija po ustojchivomu razvitiju (Johannesburg, Juzhnaja Afrika, 26 avg. — 4 sent. 2002 g.). *Ofitsiyni sait Organizatsii Ob'ednanyh natsij*. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/decl_wssd.shtml [in Russian].
4. Plan vypolnenija reshenij Vsemirnoj vstrechi na vysshem urovne po ustojchivomu razvitiju. *Ofitsiyni sait Organizatsii Ob'ednanyh natsij*. URL: http://www.un.org/ru/events/pastevents/pdf/plan_wssd.pdf [in Russian].
5. Nepyivoda V. Ukrainski termini na oznachennia anhlomovnykh poniat "sustainable development" ta "sustainability". *Ukrainska naukova terminolohiia. Suspilni ta humanitarni nauky: materialy nauk.-prakt. konf.* (Kyiv, 12 lystop. 2010 r.). Kyiv, 2010. P. 134-139. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2129/Nepyivoda_Ukrainski%20terminy.pdf [in Ukrainian].
6. Kviatkovska L.A. Realizatsiia pryntsyviv kontseptsii staloho rozvytku v diialnosti pidpriemstva. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*. 2013. Iss. 1. P. 85-89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2013_1_14 [in Ukrainian].
7. Prozorov D.V. Mekhanizm upravlinnia stalym rozvytkom pidpriemstv. *Modernizatsiia finansovo-kredytnoi systemy: dosvid ta perspektyvy: tezy dop. II mizhnar. nauk.-prakt. internet-konferentsii* (Sievierodonetsk, 27-29 kvit. 2015 r.). Sievierodonetsk, 2015. P. 111-114 [in Ukrainian].
8. Vasiutkina N.V. Teoretychni aspekty rozuminnia katehorii "rozvytok pidpriemstva". *Problemy ekonomiky*. 2014. No. 2. P. 236-242. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2014-2_0-pages-236_242.pdf [in Ukrainian].

9. Vetsko T.M. Stalyi rozvytok pidpriemstva: problemy ta perspektyvy. *Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia: zbirnyknaukovykhpratsmolodykhvchenykh*. 2019. Iss. 13. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/29380/1/2019-13_2-04.pdf [in Ukrainian].
10. Demianenko T.I. Stalyi rozvytok vitchyznianskykh pidpriemstv v suchasnykh ekonomichnykh umovakh. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho*. 2020. Vol. 31 (70). No. 2. <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-2-30> [in Ukrainian].
11. Suhorukova T.V. Jekonomicheskaja ustojchivost' predpriyatija. *Jekonomika Ukrainy*. 2001. No. 5. P. 48-52 [in Russian].
12. Kyrych N.B., Melnyk L.M., Pohaidak O.B. Stalyi rozvytok subiektiv hospodariuvannia: sutnist ta faktory vplyvu (ievropeiski aktsenty). *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*. 2015. No. 2. P. 151-155. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Venu_2015_2_31 [in Ukrainian].
13. Blank I.A. Slovar'-spravochnik finansovogo menedzhera. Kiev: Nika-Centr, 1998. 480 p. [in Russian].
14. Tereshchenko O.O. Finansova sanatsiia ta bankrutstvo pidpriemstv. Kyiv: KNEU, 2000. 412 p. [in Ukrainian].
15. Kruhlova O.O. Dovedennia do bankrutstva subiektiv hospodariuvannia. *Porivniialno-analitychne pravo*. 2015. No. 5. URL: <http://www.pap.in.ua/index.php/arhiv-vidannja/58I> [in Ukrainian].
16. Aseeva N.V. Obespechenie chastnyh i publicznyh interesov pri bankrotstve predpriyatija. Doneck: DonUJeP, 2013. 200 p. [in Russian].
17. Poliakov B. Pryntsyp domino, abo yak KzPB mozhe sprokovuaty lantsiuhove padinnia pidpriemstv krainy. *Zakon i Biznes*. 2019. 3-9 serp. No. 30 (1432). P. 13 [in Ukrainian].
18. Vechirko I. Umovy vidkryttia provadzhenia u spravi pro bankrutstvo zghidno z normamy Kodeksu Ukrainy z protsedur bankrutstva. *Zastosuvannia norm Kodeksu Ukrainy z protsedur bankrutstva: Zbirka naukovykh statei. Za zah. red. S.V. Zhukova*. Kyiv: Alerta, 2019. 216 p. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Jukov_Zbirka_Bankrut_v2_191007_out.pdf [in Ukrainian].
19. Poliakov R. Pidstavy vidkryttia provadzhenia u spravi pro bankrutstvo (nespromozhnist) v Ukraini ta v Nimechchyni. *Pidpriiemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 2020. No. 8. P. 87-94. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.8.14> [in Ukrainian].
20. Hrabovan L. Pravovyii status kredytoriv u Kodeksi Ukrainy z protsedur bankrutstva. *Zastosuvannia norm Kodeksu Ukrainy z protsedur bankrutstva: Zbirka naukovykh statei. Za zah. red. S.V. Zhukova*. Kyiv: Alerta, 2019. 216 s. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Jukov_Zbirka_Bankrut_v2_191007_out.pdf [in Ukrainian].
21. Raievniva O.V. Upravlinnia rozvytkom pidpriemstva: metodolohiia, mekhanizmy, modeli. Kharkiv, 2006. 496 p. [in Ukrainian].
22. Afanas'ev N.V., Rogozhin V.D., Rudyka V.I. Upravlenie razvitiem predpriyatija. Har'kov: INZhEK, 2003. 184 p. [in Russian].
23. Vasilenko V.A. Organizacionno-tsiklicheskaja i strukturno-funkcional'naja modeli razvitija organizacii. *Kul'tura narodov Prichernomor'ja*. 2004. No. 88. P. 100-107. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/36229/26-Vasilenko.pdf?sequence=1> [in Russian].
24. Butyrskyi A. Kontseptsiiia udoskonalennia zakonodavstva pro nespromozhnist. *Pravo Ukrainy*. 2018. No. 6. P. 86-97 [in Ukrainian].
25. Ocenka kreditosposobnosti promyshlennyh predpriyatij: avtorskie metodiki. Pod red. V.Ja. Nusinova. Krivoj Rog: Izdatel'skij dom, 2007. 315 p. [in Russian].

Received 12.10.2021

V. Ya. Nusinov

Kryvyi Rih National University, Kryvyi Rih, Ukraine
orcid.org/0000-0002-9293-2969

V. G. Oliukha

State Organization "V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of NAS of Ukraine", Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-3339-1154

L. A. Burkova

Kryvyi Rih National University, Kryvyi Rih, Ukraine
orcid.org/0000-0002-2840-5785

V. A. Shepeliuk

Kryvyi Rih National University, Kryvyi Rih, Ukraine
orcid.org/0000-0001-6270-5936

BANKRUPTCY PREVENTION OF ENTERPRISES AS A COMPONENT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Sustainable development of the enterprise is characterized by stable, balanced functioning of its three subsystems — economic, social and environmental. However, development is impossible without ups and downs, which disrupts stability. Recently, the spread of the pandemic has had a negative impact on the world economy and jeopardized the level of its

sustainable development. In Ukraine, the impact of the pandemic has exacerbated the crisis due to the stratification of the unstable economic and political situation in the country. As a result, this led to a rapid growth in the number of unprofitable enterprises. Statistics show an increase in the number of initiated bankruptcy proceedings of enterprises and even their liquidation due to insolvency. The article hypothesizes that development cannot occur constantly, and therefore does not exclude the possibility of volatile states. Unsustainable development of the enterprise is characterized by its financial insolvency, which is identified with its bankruptcy. At the same time, bankruptcy of enterprises in Ukraine is quite common. Bankruptcy of the enterprise — the inability of the debtor to restore its solvency through the procedure of rehabilitation and restructuring and is a consequence of unsustainable development. It arises due to external (economic, scientific and technical, political, legal, international, environmental, pandemic, infrastructural) and internal factors (poor management of the founders of the debtor and its management). Internal factors are the main ones. Economic and legal means that can help identify in the early stages of negative trends in financial condition and prevent them — the development plan of the enterprise. One of the components of this plan is the economic analysis of the financial condition of the enterprise. The legislator has significantly simplified the requirements for filing a lawsuit to declare a company bankrupt. This can lead to abuse of the right to file such a lawsuit (raider seizures, tax evasion and unfair competition). In our opinion, a safeguard against abuse can be not only certain restrictions for the initiating creditor in the right to file for bankruptcy, but also the establishment by the legislator of increased liability for him in case of establishing the facts of abuse of such a right. In addition, the article emphasizes that the current methodological approaches to assessing the probability of bankruptcy of enterprises do not allow establishing the approach of this event taking into account the time factor, but only indicate the possibility of its occurrence. In this case, the range of possible time affects the choice of top management of urgent measures to correct the financial condition of the enterprise, the implementation of which will prevent the opening of bankruptcy proceedings or to delay the likelihood of its occurrence. The proposed methodological approaches allow determining the probability of bankruptcy of Ukrainian enterprises in order to predict the development of events in the early stages of bankruptcy.

Keywords: development, change, sustainable development, unsustainable development, bankruptcy, forecast horizon, time factor, conditional probability.